

Amb bones paraules

Mèxic, Mèjic

Text: **Gabriel Bibiloni**
<http://bibiloni.cat>

Si la setmana passada parlàvem de grip, a causa d'una trista actualitat, el mateix fil ens durà avui a parlar del nom del país que primer ha patit les conseqüències de la passa actual. La normativa vigent ha implantat *Mèxic*, però molta gent diu encara *Mèjic*, que deu ser l'única forma de la llengua parlada pre-fabriana. Una forma que reivindicuen algunes persones, de vegades enèrgicament.

Es tracta d'un topònim propi de la llengua nàhuatl, un idioma de Mesoamèrica que encara parlen 1,5 milions de persones i que ha estat històricament la

llengua franca de la regió. Una llengua que ens ha llegat paraules com *cacauet*, *hule*, *tomata*, *xocolata*, *xiclet* i altres. En aquesta llengua el topònim es pronuncia com si fos *Meixico* (i ara s'escriu *Mçxihco*) i inicialment era el nom només de la ciutat, car el país –que adoptà el nom de *México* després de la independència (1821)– feia part d'un vast territori que es digué *Nova Espanya*.

Els colonitzadors espanyols, adaptant el nom nàhuatl, en digueren *México* (pronunciat amb el mateix so del català *caixa*), un so propi del castellà medieval (*dexar*, *caxa*) que en el segle XVI es transformà en l'actual. En un principi el nou so va conviure amb la grafia antiga (*x*), però gradualment aquesta es va substituir per la *j*, que s'imposà definitivament amb l'ortografia acadèmica de 1815. Algun mot, però, va continuar amb la

grafia arcaïtzant, com el cognom *Xinémez*; i pel que fa a *México*, a Amèrica es va continuar emprant la grafia antiga i a Espanya s'adoptà la nova, tot i que pertot es pronuncia igual.

A l'època que el castellà pronunciava *dexar* i *México* (amb so de *xeix*), quan una llengua introduïa un topònim hispànic que tenia aquest so, l'adaptava amb el mateix so (si el tenia) i la grafia usual del dit idoma. Així, l'anglès adoptà el topònim *Xeréz* (quan es pronunciava amb *xeix*) com a *Sherry*. Després es va interpretar com un plural i es va referir el "singular" *Sherry*, però en tot cas la grafia anglesa *sh* reflecteix el so castellà original. Si l'anglès hagués adoptat *México* en aquell moment i amb el mateix mecanisme, ara tindrien *Meshico*, però no és el cas. Si el català hagués adoptat el mateix topònim en el segle XVI, ara di-

riem *Mèjic*, com diem *Xerès*.

Però la introducció al català del topònim americà s'ha fet en època moderna (segle XIX), i s'ha fet aplicant la correspondència regular entre el so castellà de *gente* (escrit *g o j*) i el so català de *gent* (escrit també *g o j*). Per això d'un principi es digué *Mèjic* (escrit de vegades *Mègic*). Els diccionaris catalans del segle XIX, com el Labèrnia i altres, porten *mejicà* que, curiosament, defineixen com "natural de Méjico". En canvi, el diccionari Fabra estableix "mexicana. Natural de Mèxic". Per què? Crec que es va preferir una homologació amb les llengües europees, que parteixen de la forma gràfica del topònim hispànic i pronuncien la *x* a la manera de cada llengua (anglès *Mexico*, francès *Mexique*, alemany *Mexiko*, italià *Messico*, etc.). El portuguès ajunta la grafia internacional i la pronúncia original del mot, *México*.

En conclusió, en català es diu *Mèxic*, i cal fer notar també que la pronúncia correcta és *Mèksic* i no *Mègzic*. Ja que som en aquest punt, recordarem la norma per a la pronúncia de la lletra *x* quan no representa el so palatal de *xeix*: es pronuncia *gz* a totes les paraules començades per *ex-* o *exh-* (*examen*, *exercici*, *exhaust*, *exili*, etc.) i *ks* en tots els altres casos (*èxit*, *luxe*, *lèxic*, *sintaxi*, *oxigen*, *mexicà*, etc.).

Paregut al cas de *Mèxic* és el del nom *Texas*, amb l'adjectiu *texà* (i els pantalons *texans*). La pronúncia antiga castellana era amb el so de *reixa*, que després es canvià per la moderna. Nosaltres no hem creat, però, l'adaptació *Teges*, paral·lela a *Mèjic*. No era un topònim prou important. El català, com l'anglès i altres llengües, parteix de la grafia i la llegeix "a la catalana". I crec que ja està bé així.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Benvinguts a Clublàndia

Xavier Solà

La figura del discjòquei s'alinea com a far guia de la nit: sota els sedants reversos acústics impresos per la perícia de la seva fórmula musical, cobren vida ritmes que canten l'amor, desamor, amistat i faules diverses sota la bolla de miralls, configurant l'atmosfera de l'ombrívola quadratura del club. Per analitzar aquest fenomen contracultural ens hem de remuntar a l'equador dels 60, i a finals dels 80 per situar sota lupa la matèria a tractar: l'escena independent.

Ídols de *teenagers* en massa i mites encastellats, avui el dj sucumbeix davant l'*star system*. La cultura de masses ha absorbit aquells sons que en altre temps van ser patrimoni estandard de minories, el culte musical de les quals apuntava a autors que s'atribuïen una manera "diferent" d'il·luminar les seves creacions, d'esquena a l'avantguarda *mainstream* dictaminada per les radiofòrmules. La música independent sempre comptà amb els seus herois seminals, com també amb els seus canals de difusió, però mai

La música independent sempre comptà amb els seus herois seminals, com també amb els seus canals de difusió

com avui es va veure tan contundentment abrigallada per la tasca de dj's que, sostinguts en la nit i en l'engròs massiu d'ardents *clubbers*, propaguen les seves ordenades musicals com si d'un contagiós i pervers virus es tractés.

De la mà d'aquesta gradual i hiperemergent expansió d'adeptes s'ha consagrat una indústria d'oci nocturn que alimenta a base de píndoles musicals la cada vegada més jove i ignorant massa consumidora de tan addictiva carnassa. L'imparable relleu generacional de bandes que afloren el panorama contribueix enormement a la cristal·lització del lúcid moment creatiu que proveeix de munició

els plats de l'agitador nocturn. Potser no existeixi avui una formació capaç de desplegar els seus tentacles sobre el consumidor amb la captivadora fascinació que exercien Pulp, New Order o Pixies, però si cohabitaven l'escena un desproporcionat allau de noves formacions que, a falta de gestar himnes perdurables, deflagren l'atmosfera del club amb la seva inescapable munició d'èfimers *hits*. Circumstància que aprofita el dj per hissar ben alt i de manera definitiva la bandera de la subversiva independència, demostrant que a la pista hi ha vida més enllà de les propostes tan ordinàries com il·lusòries que floten a les ones magnètiques radiodifoses pels *quarantacriminals*, servint de camp d'abonament per al noranta per cent del lleure nocturn radicat al Passeig Marítim.

El problema de l'aflorament massiu de discjòqueis repercuteix negativament en la qualitat mitjana dels mateixos. Així, comparteixen l'escena nocturna una aclaparadora sobrecàrrega de

dj's irritants, en alguns casos tan indoctes com la massa aborralhada que pretenen adoctrinar. Avui, qualsevol esteta amb pc cimenta, modela i expandeix el seu pop bastard amb tan sols dos clics. Un servidor, supervivent a múltiples trams generacionals esquitxats de pop, assisteix amb la nostàlgia a sobre al *receptacle dance* de torn on una macedònia humana emula el *look* Ramones al so d'un asimètric i soporífer tall musical.

Evoco amb aflicció els temps en què l'escena va desgranar dj's capaçs d'entelar-nos amb les seves captivadores i emotives cadències en *technicolor*, que pal·liaven efímerament el mal endèmic de la nostra joventut (un inherent còctel de tedi i neguit), mitjançant l'administració de píndoles de felicitat instantània amb forma de cançó. Ells, els pioners, tipus com el barceloní "Chelín" -un meticulós enfilargador d'erudites sessions de matinada que laboriosament cisellava i rutllava melodies amb talent d'orfebre-, van ser els instigadors involuntaris de

ggs g
dfalq
alg, dg

tot l'enrenou postmodern desencadenat. Als meus trenta pocs anys continuo navegant a la nit, aliè a l'insuls i petulant relleu generacional que brolla amb la posta de sol. Anotant al meu somnàmbul quadern de bitàcola els trets definitoris de totes les generacions amb les que, després de coexistir, vaig deixar enrere. Escollo els 90, bressol del genuí i llancívol pop, paradigma d'una modernitat ben entesa que recol·lectava sublimes cançons, volàtils i devasadores, sensuals i frívols, perillous i addictives, sostingudes en l'èpica neoromàntica dels 80. Continuo pletòric al peu del canó, com si hagués segellat un fàustic pacte, mitjançant el qual permuto la meua ànima a canvi d'un prodigi maleït... una nit més?